

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus III. An, & quomodo in Deo dentur ideæ? ad 15. S. Th.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73455)

do fit causa alterius; sed hoc implicat in DEO; ergo etiam implicat scientia à posteriori. Major liquet: quia cum scientia in genere sit rei cognitio per causam; in hoc differt scientia *propter quid*, & *quia*, quòd illa pro medio demonstrativo assumat medium, quod non tantum sit causa in cognoscendo, sed etiam in essendo, & ex parte cogniti; ista verò assumat medium, quod quidem est notius quo ad nos, & causa in cognoscendo: ex parte verò objecti cogniti & in essendo est effectus minus notus quoad se.

Minor probatur primò; quia in DEO non datur alia virtualis causalitas & subordinatio ex parte cognitionum, nisi per connotationem ad causalitatem & subordinacionem objectorum cognitionum, ut ex decursu patebit: sed ex parte objecti cogniti effectus subordinatur suae causae; ergo etiam talis est ordo ex parte cognitionis divinae, adeoque sola relinquitur scientia à priori. Secundò effectus creatus in tantum fundat notitiam evidentem & scientiam de DEO à posteriori, in quantum est medium cognoscendi DEUM modo abstractivo, imperfecto, & quoad an est: atqui talis modus cognoscendi seipsum repugnat in DEO: quia includeret cognitionem immediatè terminatam ad creaturas, adeoque specificatam à creaturis, abstractionem exclusivam quidditativae cognitionis, &c. quae sine imperfectione concipi non possunt.

20. Oppones: Qui causam cognoscit in effectu, ille habet scientiam à posteriori, atqui DEUS se ipsum ceu causam cognoscit in effectibus creatis: ergo habet scientiam à posteriori: Minor est S. D. I. 1. ad Annib. d. 3. q. 2. a. 1. in c. ubi dicit: *DEUS se ipsum videt in creatura representatum*, & exinde patet: quia sicut est impossibile causam comprehendere, & non videre in ipsa effectus contentos, sic est impossibile effectum comprehendere, quin in ipso cognoscatur causa ipsius: sed DEUS comprehensivè cognoscit omnes effectus creatos: ergo & se ipsum tanquam causam in creatis effectibus cognoscit.

Resp. negando, vel disting. maj. qui videt causam in effectu, & ex effectu conc. maj. & non ex effectu nego maj. vel explicatius: qui videt causam in effectu, tanquam dependentem in cognoscendo ab effectu, conc. maj. tantum ut terminum dependentiae & connexionis, nego maj. sed DEUS videt se ipsum in effectibus creatis, ut terminum dependentiae, quam habent effectus creati à se, tanquam causa, concedo min. videt se ipsum in effectibus creatis, & ex ipsis, ita ut cognitio sui virtualiter dependeat à cognitione effectus, ceu medio cognoscendi, nego min. & conseq.

Et datur instantia: DEUS per suum intelligere primordiale comprehendendo suam essentiam comprehendit omnes terminos cum illa necessariò connexos: nec tamen illud intelligere habet rationem scientiae à priori strictè sumptae: ergo tamen si DEUS cognoscendo comprehensivè effectus creatos attingat omnes causas eorundem tam ordinis creati, quam increati, non sequitur quòd illa cognitio sit scientia à posteriori. Igitur sicut ad scientiam à priori ulterius requiritur, quòd ex parte objecti & effectus cogniti sit aliqua dependentia à causa tam in essendo, quam cognoscendo, sic ad scientiam à posteriori requiritur, ut ex parte objecti & causae cognitae sit dependentia ab effectu, non quidem in essendo, sed tamen in cognoscendo: qualis in intellectu Divino non potest admitti.

Colliges tertio contra Godoyum, Non dari in DEO scientiam suae intellectualitatis, vel intelligere actualissimi, ut enim daretur ejus scientia, deberet posse cognosci in aliquo medio virtualiter priori, & habente rationem causae virtualis; sed hoc dici nequit: siquidem nec intellectualitas ab essentia, nec intelligere actualissimum ab intellectu virtualiter intrinsecè distinguitur, sed intelligere actualissimum est ipsum primordiale constitutum divinae essentiae, prout in 3. disput. diximus.

ARTICULUS III.

An & quomodo in DEO dentur ideae?
Ad q. 15. S. Th.

S U M M A R I A.

1. <i>Quid sit idea?</i> 2. <i>Dari ideas in DEO probatur autoritate & ratione.</i> 3. <i>Non nisi rerum operabilium ideae dantur.</i> 4. <i>Ipsa Divina essentia est idea rerum creaturarum & creabilium.</i> 5. <i>Pluralitas idearum exponitur.</i> 6. <i>Omnium creaturarum & jam possibilem ideae dantur in DEO.</i> 7. <i>Mali formalis idea non datur.</i> 8. <i>Materia prima seorsim non habet ideam.</i> 9. <i>Divina Persona non ideatur per essentiam.</i> 10. <i>Dantur ideae omnium tam individuorum, quam specierum.</i> 11. <i>Refellitur sententia Scotti.</i>	12. <i>Refellitur sententia Granadi.</i> 13. <i>Quomodo omnia vivant in DEO?</i> 14. <i>Quomodo DEUS respiciat creaturas in esse cognito?</i> 15. <i>Qualis similitudo inter Divinam ideam & creaturas?</i> 16. <i>Idea Divina multiplicatur virtualiter extrinsecè.</i> §. I. <i>Sententia Thomistica.</i> Suppono ex Philosophia, quòd idea sit forma intelligibilis, ad quam respiciens artifex aliquid ad ejus instar operatur: ita ut idea de materiali & entitative dicat ipsam speciem expressam intelligentis

gentis artificiosi; de formali autem passivam imitabilitatem ipsius, ratione cuius pertinet ad genus causæ formalis extrinsecæ. Unde sequitur primò, quòd ratio ideæ nulli alteri agenti, quàm intellectivo convenire possit. Sequitur secundò, quòd eadem forma intelligibilis ut comparata ad intelligentem habeat rationem speciei expressæ, eundemque intelligentem denominet; quatenus verò comparata ad rem artefactam, à qua est imitabilis, sic induat rationem exemplaris, & sic sub illo posteriori solum conceptu habeat rationem ideæ.

CONCLUSIO. In DEO dantur ideæ omnium creaturarum (2) ab ipso operabilium. (3) & rationem ideæ habet ipsa Divina essentia. (4) pluralitatem verò idearum non habet nisi ex connotatione ad creaturas, à quibus est diversissime imitabilis. Ita communiter Thomistæ ad mentem S. D. q. 15. Oppositum tenet Scotus quoad 2. p. docens in 1. d. 35. q. 1. ideam esse ipsam creaturam quatenus ab aeterno præexistentem in esse diminuto, objectivo & cognito.

Prima pars est expressa doctrina PP. in primis D. Dionysii qui c. 5. d. div. nom. rationes rerum in mente divina existentes vocat exemplaria & rationes substantivas. D. Aug. 1. 83. qq. q. 46. Prima vis, inquit, in ideis constituitur, ut nisi eis intellectus sapiens nemo esse possit. Imò idem relatus à S. D. in q. 3. d. Ver. a. 1. dicit: qui negat ideam esse, infidelis est. idque deducit ex illo Joan. quòd factum est in illo, vita erat: quid est hoc, inquit, vita erat? facta est terra, sed ipsa terra, que facta est, non est vita. Est autem in ipsa sapientia spiritaliter ratio quadam, quæ terra facta est. Boetius quoque 1. 3. d. consol. meo 9.

- - - Tu cuncta superno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimum
ipse
Mundum mente gerens, similique ab ima-
gine formans.

Ratio est: Agentis intellectualis & artificiosi, quòd proinde ex præstituto sibi sine operatur, proprium est, habere propositum sibi exemplar, ad cuius imitationem producat effectum: sed DEUS est tale agens: ergo juxta propositum exemplar seu ideam operatur. Quam rationem expresse D. Damasc. DEVS omnium auctor est, ergo omnium, que sunt, rationes in se & causas (hoc est ideam) jam ante in se ipso præhabet. Et D. Aug. 1. cit. omnia ratione sunt condita, aliis casu & fortuito evenient: nec eadem ratione homo, quæ equus, &c.

3. Secunda pars exponit, quarum rerum rationes seu ideæ sint in DEO, & probatur. Illarum rerum rationes seu ideæ sunt in artificie, quas ipse ad idearum imitationem operatur: ergo earum, que DEUS ut artifex operatur & operari potest, ideæ habet, quas verò operari non potest, earum nullæ sunt in DEO ideæ.

4. Tertia pars asserit, Divinam essentiam habere rationem ideæ, & patet ex præsupposita explanatione ideæ. Nam in eo formaliter consistit ideæ, quòd est species & forma intelligibilis per artificiosam productionem ab effectu imitabilis: sed respectu intellectus divini essentia divina

habet formalem rationem formæ intelligibilis, eaque propter eminentissimam continentiam omnium creaturarum est ab iisdem infinitis modis imitabilis & participabilis, ergo, unde etiam per ordinem ad ipsum intellectum divinum habet rationem speciei, per ordinem verò ad creaturas producendas vel producibiles rationem ideæ.

Quarta pars affirmat & explicat pluralitatem 5. idearum in DEO. Dari plures ideæ, colligitur ex modo loquendi SS. PP. ipsiusque scriptura: nam Heb. 11. Fide, inquit Apostolus, intelligimus aptata esse secula verbo DEI, ut ex invisibilibus visibilia fierent. ubi S. D. per ly invisibilibus ideæ intelligit, quas etiam plurali numero loco cit. S. Dionys. appellat substantivas rationes existentium prædeterminativas, uti & Mercur. Trismeg. rerum nascentiarum seminales rationes. Et D. Aug. sup. singula, inquit, propriis esse creatura rationibus.

Cæterum, quòd sint plures ideæ & quòd ista pluralitas, quæ utique non est realis, sed rationis ratiocinata, non sit desumenda ex parte divinæ essentia & ex fundamento distinctionis virtualis intrinsecæ, sed ex parte & connotatione rerum productarum, vel producibilium, ratio est: tot sunt ideæ, quot sunt diversæ imitabilitates & participabilitates divinæ essentia; sed tot sunt ejusmodi imitabilitates, quot sunt creaturæ producibiles: ergo etiam tot sunt ideæ, Minor constat: quia, ut dicebat D. Aug. alià ratione homo, quàm equus. Angelus quàm homo, &c.

Jam verò, quòd ista pluralitas non sit virtualis intrinsecæ, inde constat, quia pluralitas, quæ non ex formalis objecti & linear diversitate, sed ex multiplicatione objectorum materialium connotatorum & intra eandem lineam accipitur, illa non est virtualis intrinsecæ, sed extrinsecæ: sed talis est multiplicatio idearum in DEO, ergo.

§. II.

Corollaria.

Sequitur ex dictis primò. Omnium creatura- 6. rum non tantum actualium, sed etiam possibilium ideæ esse in DEO, illarum quidem, quia ipsas DEUS per suam divinam artem actu producit; istarum verò, quia illas videt ad sui imitationem producibiles; seu quia videt suam divinam essentiam sic & sic infinitis modis participabilem. Unde etiam respectu creaturarum actualium ideæ divinæ sunt actu practicæ: respectu verò possibilium tantum sunt virtute practicæ.

Sequitur secundò. Mali formalis & peccati 7. in DEO nullam dari ideam, quia malum & peccatum non continentur in virtute divinæ essentia effectricis, sed tantum potentia deficientis, nec ullo modo est à DEO operabile vel effectibile.

Sequitur tertio. Materiam primam seorsim 8. sumptam non habere ideam in DEO, quia ut sic neque per absolutam potentiam produci posse suppono ex Philosophia, habere verò ideam ratione totius compositi, in quo & per cuius existentiam existit.

Sequitur quarto. Divinam essentiam non esse 9. ideam Filii, vel Spiritus S, quia istæ divinæ personæ

lonæ non producuntur artificiosè per directionem, imitationem & participationem essentia, tanquam suæ imagines & similitudines, sed producuntur necessariò à personis, Filius à persona Patris, Spiritus S. à Patre & Filio, idque cum infinita univoca communicatione, & identitate essentia.

10. Sequitur quintò. Omnium tam individuum, quàm specierum ideas dari, eò quòd hæc omnia sùnt à DEO producibilia, & subiecta artifici providentiæ ipsius.

11. Sequitur sextò contra Scotum, ideam non posse constitui in ipso esse cognito & objectivo creaturatum: nam implicat, ut DEUS accipiat finem, regulam, & mensuram suæ operationis extra se ab aliquo creato; sed idea est finis, mensura, & regula artificiosæ operationis: ergo implicat, ut DEUS ideam habeat extra se: atqui esse objectivum creaturæ est esse creatum extra DEUM, ergo. Audi Angel. Doct. q. 3. de ver. a. 1. in c. ita loquentem: *non est autem conveniens ponere DEVM agere propter finem alium à se & accipere aliunde, unde sit sufficiens ad agendum, ideo non possumus ponere ideas esse extra DEVM, sed in mente Divina tantum.* Nec aliter D. August. in l. 83. qq. q. 46. *Has autem (ideas) ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris? non enim extra se quicquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constriuebat; nam hoc opinari sacrilegium est.*

Confirmatur ex præcitata doctrina S. Th. DEUS à nullo creato potest recipere sufficientiam ad agendum; sed ideale exemplar est forma, quæ artifex fit sufficienter potens agere artificiosè; quemadmodum per formam naturalem agens naturale fit sufficienter potens agere naturaliter: ergo nihil creatum potest respectu DEI habere rationem ideæ.

12. Sequitur septimò. Cognitionem Divinam non habere rationem ideæ, contra Granado & Suarez pro se referentes D. Bonavent. in 1. dist. 35. q. 1. a. 1. Ita sentit Doctor Angel. hic a. 1. ad 3. dicens: *idea in DEO nihil est aliud, quàm DEI essentia, & a. 2. ad 2. discrimen assignans, cur dentur plures ideæ, non autem plures sapientia, vel artes in DEO? quia, inquit, sapientia & ars significantur, ut quo DEUS intelligit, sed idea, ut quod DEVS intelligit: DEVS autem uno intellectu intelligit multa, ex quo subsumitur: sed cognitio Divina non significatur ut quod à DEO intelligitur, sed ut quo DEUS intelligit: ergo cognitio Divina non habet rationem ideæ.*

Præterea. Idea est forma, ad quam respiciens artifex aliquid ad ejus instar operatur: atqui cognitio non est talis forma, ad cujus imitationem artifex DEI sapientia operatur: est quippe forma, quæ artifex ideam contempletur; non quæ ejus aspectui ad illam extrinsecus imitandam objicitur.

13. Sequitur octavò. Rectè dici, quòd omnia creata apud DEUM, & in DEO vivant. Ita canit Ecclesia in officio Defunct. *Regem, cui omnia vivunt, venite adoremus.* Idque D. Augustinus colligit ex illo Jo. 1. *Quod factum est, in ipso vita erat.* Ratio ibidem à S. Patre insinuata est, quòd omnes creaturæ relucet in essentia & ideis

Divinis ut cognita: sed essentia Divina representans creaturas est per essentiam vita: ergo omnes creaturæ in essentia divina ipsas representant & ideant sunt vita. *Facta est terra, inquit S. P. Sed ipsa terra, que facta est, non est vita. Est autem in ipsa sapientia spiritualiter ratio quedam, quæ terra facta est; hæc est vita. Ergo quòd factum est, in illo vita est. Attendite arcam in arte, & arcam in opere: arca in opere non est vita; arca in arte vita est, quia vivit in artifice anima.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies pro Scoti sententia. Idea est forma, ad quam respiciens artifex operatur: sed creatura cognita, seu esse objectivum & cognitum creaturæ, est illa forma & ratio, ad quam DEUS respiciens illam ad extra producit, nam DEUS v. g. lapidem à se ab æterno cognitum intuens, eundem in tempore ad extra producit: ergo idea in Divino intellectu aliud non est, quàm ipsa creatura in esse cognito existens.

Respond. disting. maj. ad quam ut efficiendam respiciens artifex operatur, nego maj. ad quam ut imitandam & exemplandam respiciens artifex operatur, conc. maj. sed DEUS efficit creaturam, illius esse objectivum in suo Divino intellectu respiciens, ut efficiendum, conc. ut imitandum & exemplandum, nego min. & consequentiam. Non igitur sufficit ad rationem ideæ, quòd sit forma quam respiciat artifex operans; alias quippe creaturæ dici possent ideæ Verbi Divini, siquidem DEUS cognitione omnium creaturarum possibilem producit Verbum: sed requiritur insuper, quòd illa forma sit agentis mensura, regula, & ratio, ut ad ejus imitationem artificiosus operans externum effectum producat, quod non alicui creaturæ, sed increatæ DEI (imitabilitas enim passiva est distinctivum formale ideæ ab aliis formis) essentia potest competere.

Objicies secundò. Idea debet habere similitudinem cum suo ideato; sed essentia divina non potest habere similitudinem cum creaturis, cum easdem non nisi eminenter contineat: ergo nequit habere rationem ideæ respectu creaturarum.

Resp. debet habere similitudinem vel formalem, vel eminentialem, conc. tantum formalem nego. item debet habere similitudinem vel analogicam, vel univocam, conc. tantum univocam, nego. Sed Divina essentia non habet similitudinem cum creaturis, univocam, conc. analogicam, nego. formalem conc. eminentialem, nego. min. & conseq.

Objicies tertio. Si Divina essentia haberet rationem ideæ, non essent plures, sed una solum idea creaturarum, consequens est contra SS. PP. & communem Theologorum: ergo & antec. sequela probatur. Nihil in DEO est multiplicabile præter relationes; sed ideæ non pertinent ad relationes: ergo si illæ sunt intrinsecè in DEO, hoc ipso non sunt multiplicabiles.

Confirmatur. Sapientia & ars non multiplicantur in DEO; ergo neque idea, cum omnes

istae rationes identificentur cum Divina essentia, & ad lineam intelligibilem pertineant.

Resp. nego sequelam ejusque probationem distinguo: Nihil est multiplicabile præter relationes, formaliter, conc. virtualiter nego. Si dicas: quæ pertinent ad eandem lineam sub eodem objecto formali, non multiplicantur virtualiter; sed omnes idæ conveniunt sub eadem formali ratione in linea intelligibilitatis Divinæ: ergo non multiplicantur virtualiter.

Resp. quæ pertinent ad eandem lineam &c. non multiplicantur virtualiter, intrinsecè conc. extrinsecè, nimirum per connotationem ad creatu-

ras in particulari aliter & aliter imitantes & participantur Divinam essentiam, sic nego.

Ad confirmationem assigno paritatem ex S. D. loco cit. quod sapientia & ars in DEO se habeant, sicut principium quo DEUS intelligit; adeoque se tenet ex parte subjecti, & exprimit unitatem; atque idea est, quod DEUS ut diversimodè imitabile intelligit, ideòque se tenet ex parte objecti per modum prototypi, multiplicabilis juxta connotationem plurium objectorum per ideas extrinsecè specificabilium, unde idea non habet rationem attributi.

ARTICULUS IV.

In quo medio DEVS cognoscat creaturas?

SUMMARI A.

1. Cognosci creaturas à DEO secundum formale esse ipsarum probatur auctoritate.
2. Evincitur ex ratione Divina providentiæ & scientiæ comprehensivæ.
3. Exponitur auctoritas Hieronymi apparenter contrarii.
4. Contra opposita sententia.
5. An non entium sit cognoscibilitas?
6. Rejicitur esse anticipatam creaturarum Henrici.
7. Et esse diminutum Scoti.
8. Creature possibiles habent cognoscibilitatem in virtute causæ.
9. Realitas essentia possibilibus competit actu cognitionis Divinæ & logicè in actu signato.
10. Cognoscens sit idem cum objecto cognitio per propriam quidditativam speciem, non quomodo-cunque.
11. Ex cognitione infinitorum possibilium non sequitur numerus infinitus actu.
12. Varia Authorum placita de modo cognoscendæ creaturas.
13. Non cognoscuntur immediatè in se ipsis.
14. Auctoritates PP.
15. Ratio prima ex natura intellectiōnis.
16. Ratio secunda, quia forent objectum motuum Divinæ cognitionis.
17. Ratio tertia, quia non esset modus cognitionis perfectissimus.
18. Ratio quarta à paritate Theologia & virtutum Theologicarum.
19. Ratio quinta à paritate voluntatis Divinæ.
20. Rationes pro essentia, tanquam medio cognitio.
21. 22. 23. Offenditur necessitas negandi medium incognitum.
24. Quanam cognoscibilitas creaturarum subsistat in DEO?
25. Disparitas ad instantiam intellectus Angelici & humani.
26. Cognitio creaturarum in se ipsis non esset tantum imperfecta negativè, sed privativè.
27. Eliditur instantia de inæqualitate linearum.
28. Disparitas inter producibilitatem & cognoscibilitatem creaturarum.
29. Non est idem creaturas videri secundum esse proprium, & videri in se ipsis.
30. Exponitur auctoritas objecta Doct. Angelici.
31. 32. Solvuntur instantiæ de comprehensione solis & intellectus Angelici.
33. Quanam universalitas causet confusionem cognitorum.
34. Datur malorum cognitio in DEO.
35. Est de perfectione Divinæ scientiæ.
36. Cognoscuntur in formis oppositis.
37. Quomodo cognoscantur entia rationis?
38. Expediuntur due objectiuncula.

§. I.

DEVS cognoscit omnes creaturas secundum esse proprium ipsarum.

Certum est, omnes creaturas tam possibiles, 1. quàm actuales non tantum cognosci à DEO secundum esse eminentiale, & ideale, quod habent in DEO, estque ipsa increata DEI essentia; sed etiam secundum esse formale & proprium ipsarum, quod vel habere possunt, vel habent aliquando in propria mensura: ita enim clarè docet S. textus Hebr. 4. Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus. Gen. 1. Vidit DEVS cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Prov. 16. Ecce calum & cali colorum, & abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius, &c.

Cum igitur verba scripti. in proprio sensu sint accipienda, ubi nullum obstat inconueniens, imò summa militat convenientia: ejusmodi cognitio creaturarum, quæ proprium, formale, & particulare cuiuslibet esse attingat, nullatenus est DEO subtrahenda.

Ratio est primò. Quæcunque subsunt divinæ Providentiæ, requirunt distinctam sui cognitionem: sed omnes creaturæ actuales subsunt divinæ providentiæ secundum esse suum proprium: ergo etiam secundum esse proprium debent cognosci: cumque hæc cognitio nullam dicat imperfectiōnem, sed metissimam perfectionem, DEO necessariò est tribuenda.

P

Secun-